

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
25 жовтня 2023 року,
протокол № 5.

Ректор університету, голова вченої ради,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

25 жовтня 2023 року

М.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування

м. Хмельницький
2023

РОЗРОБНИК:

Професор кафедри фінансів, банківської
справи, страхування та фондового ринку
доктор економічних наук, професор
01 вересня 2023 року

_____ Віктор СИНЧАК

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри фінансів, банківської
справи, страхування та фондового ринку
11 жовтня 2023 року, протокол № 2.

В. о. завідувачки кафедри, кандидатка
економічних наук, доцентка
11 жовтня 2023 року

_____ Алла КРУШИНСЬКА

В.о. деканеси факультету публічного
управління, кандидатка наук з державного
управління, доцентка
20 жовтня 2023 року

_____ Тетяна ПІДЛІСНА

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
19 жовтня 2023 року, протокол № 2.

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
19 жовтня 2023 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

		Стор.	
1.	Опис навчальної дисципліни	–	3
2.	Заплановані результати навчання	–	4
3.	Програма навчальної дисципліни	–	7
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	13
	4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	–	13
	4.2. Аудиторні заняття	–	14
	4.3. Самостійна робота студентів	–	14
5.	Методи навчання та контролю	–	15
6.	Схема нарахування балів	–	15
7.	Рекомендовані джерела	–	16
	7.1. Основні джерела	–	16
	7.2. Допоміжна джерела		16
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	–	17

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 28	Публічне управління та адміністрування
2. Код і назва спеціальності	– 281	Публічне управління та адміністрування
3. Назва освітньої програми	–	Освітньо-професійна програма «Магістр публічного управління та адміністрування. Територіальне управління та місцеве самоврядування»
4. Назва дисципліни	–	Бюджетний менеджмент
5. Тип дисципліни	–	Вибіркова
6. Код дисципліни	–	МППВ 3.2.
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	–	Другий
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	–	Магістр
9. Курс / рік навчання	–	Другий
10. Семестр	–	Третій
11. Обсяг вивчення дисципліни:		
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 4,0 / 120	
2) денна форма навчання:		
аудиторні заняття (годин)	– 36	
% від загального обсягу	– 30,0	
лекційні заняття (годин)	– 18	
% від обсягу аудиторних годин	– 50,0	
семінарські заняття (годин)	– 18	
% від обсягу аудиторних годин	– 50,0	
самостійна робота (годин)	– 84	
% від загального обсягу	– 70,0	
тижневих годин:		
аудиторних занять	– 6,0	
самостійної роботи	– 14	
3) заочна форма навчання:		
аудиторні заняття (годин)	– 16	
% від загального обсягу	– 13,3	
лекційні заняття (годин)	– 8	

% від обсягу аудиторних годин	– 50
семінарські заняття (годин)	– 8
% від обсягу аудиторних годин	– 50
самостійна робота (годин)	– 104
% від загального обсягу	– 86,7
тижневих годин:	
аудиторних занять	– 2,7
самостійної роботи	– 17,3
12. Форма семестрового контролю	– Залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– МППО 10. Економічне врядування та публічні фінанси.
2) супутні дисципліни	– МППВ 3.1 Соціальна і гуманітарна політика МППВ 3.3 Державний кредит МППВ 3.4 Бюджетно-податкова політика.
3) наступні дисципліни	– Не передбачено.
14. Мова вивчення дисципліни	– Українська.

2. Заплановані результати навчання

<p>Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни</p>	<p>Загальні компетентності (ЗК) ЗК1. Здатність абстрактно, критично мислити, аналізувати сучасні соціально-економічні проблеми розвитку суспільства, синтезувати отримані знання та формувати обґрунтовані пропозиції, стверджувати власну життєву позицію. ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>Спеціальні (фахові) компетентності (СК) СК 4. Здатність визначати показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях. СК 8. Здатність визначати напрями розвитку галузі, території, інших об'єктів публічного управління та розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>РН 01. Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень. РН 02. Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення. РН 04. Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування.</p>

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:

1. Знання

(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)

1.1) здатність запам'ятовувати фінансову інформацію та відтворювати її для вирішення професійних та наукових завдань у сфері бюджетного менеджменту;

1.2) здатність засвоювати та набувати управлінські навички на стадіях реалізації

бюджетного процесу у сфері бюджетного менеджменту;
1.3) здатність запам'ятовувати варіанти можливих управлінських рішень на стадіях реалізації бюджетного процесу для розв'язання професійних завдань у сфері бюджетного менеджменту;
2. Розуміння
<i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>
2.1) пояснювати сутність бюджетного менеджменту та його складових і необхідність виконання бюджету та здійснення обліку і складання звітності в бюджетному процесі;
2.2) інтерпретувати зміст виконуваних функцій органами стратегічного та оперативного управління залежно від їх повноважень в управлінні бюджетом;
2.3) характеризувати джерела та структуру бюджету держави як об'єкта управління, доводити необхідність використання прогресивного світового досвіду управління бюджетами;
2.4) пояснювати на практиці порядок застосування методів бюджетного планування та заповнення форм бюджетної звітності, особливості ведення обліку та здійснення контролю за виконанням бюджету;
2.5) інтерпретувати зміст бухгалтерських операцій в обліку виконання бюджету та пояснювати кореспонденцію бухгалтерських рахунків, порядок оформлення документів і реєстрів при веденні бухгалтерського обліку.
3. Застосування знань
<i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>
3.1) підвищувати рівень якості в бюджетному менеджменті і відповідальності за виконання бюджету та створювати умови для здійснення достовірного обліку і складання звітності в умовах загроз бюджетному процесу;
3.2) конкретизувати зміст виконуваних функцій органами стратегічного та оперативного управління залежно від їх повноважень в управлінні бюджетом при зміні чинників, що впливають на виконання бюджету;
3.3) передбачати джерела та структуру бюджету як об'єкта управління, доводити необхідність використання прогресивного світового досвіду управління бюджетами при виникненні загроз бюджетному процесу;
3.4) окреслювати нові напрями застосування методів бюджетного планування, пропонувати нові форми бюджетної звітності та необхідність уніфікації бюджетного обліку і контролю за виконанням бюджету при змінах бюджетного законодавства;
3.5) виявляти помилки у бухгалтерських операціях в обліку виконання бюджету, уточнювати кореспонденцію бухгалтерських рахунків і порядок оформлення документів і реєстрів при виникненні нових об'єктів обліку.
4. Аналіз
<i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>
4.1) аналізувати теоретичну конструкцію бюджетного менеджменту та розуміти взаємозв'язки у його складових при управлінні бюджетними потоками, здійснювати їх оцінку й облік за кожною окремою операцією та загалом і відображати результати обліку у зведеній звітності;
4.2) оцінювати діяльність кожного органу стратегічного й оперативного управління при виконанні ними своїх повноважень у бюджетному процесі, виявляти розбіжності між фактично виконуваними функціями та нормативно прописаними, показувати їх вплив на управління бюджетом;
4.3) здійснювати моніторинг змін в обсягах окремих джерел та у структурі бюджетних

ресурсів, оцінювати наслідки для бюджету, ґрунтуючись на змодельованих сценаріях і світовій практиці бюджетного менеджменту;
4.4) порівнювати планові показники з фактичними даними бюджету, аналізувати горизонтальні та вертикальні відхилення, давати їм оцінку, показувати їх вплив на бюджетний облік і формування бюджетної звітності та необхідність змін у бюджетному контролі;
4.5) аналізувати зміст окремих бухгалтерських операцій в обліку виконання бюджету, оцінювати їх вплив на якість формування інформації та на ефективність прийняття управлінських рішень у бюджетному менеджменті.
5. Синтез <i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>
5.1) аргументувати необхідність гармонізації складових бюджетного менеджменту з використанням системного підходу в управлінні бюджетом та розглядати його як компоненту єдиної системи публічного управління;
5.2) розглядати діяльність кожного органу стратегічного й оперативного управління при виконанні ними своїх повноважень у бюджетному процесі як елемент у поєднанні з цілісною системою управління бюджетом;
5.3) узагальнювати основні методи й інструменти як елементи моніторингу та поєднувати їх в єдиній, постійно діючій системі бюджетного моніторингу обсягів джерел фінансових ресурсів, ґрунтуючись на системному підході управління бюджетом;
5.4) розглядати бюджетне планування, бюджетний облік і бюджетну звітність як обов'язкові елементи бюджетного процесу в глобальній системі управління бюджетом держави;
5.5) поєднувати зміст бухгалтерських операцій, як окремих елементів системи інформаційного забезпечення бюджетного менеджменту, із цілісною системою управління бюджетом держави.
6. Оцінювання <i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>
6.1) робити висновок про стан складових бюджетного менеджменту та здійснювати оцінку й облік операцій у бюджетному процесі зі складанням бюджетної звітності для забезпечення управління бюджетними потоками;
6.2) оцінювати дієвість функцій виконуваних органами стратегічного й оперативного управління та передбачати їх уніфікацію для підвищення ефективності управління бюджетом;
6.3) аналізувати джерела та структуру бюджету держави для оцінювання повноти надходження та використання фінансових ресурсів;
6.4) оцінювати результати бюджетного планування та передбачати зміни в бюджетному обліку і бюджетній звітності для посилення поточного бюджетного контролю;
6.5) здійснювати аналіз облікових операцій з виконання бюджету та проводити оцінювання отриманої інформації для прийняття ефективних управлінських рішень у бюджетному менеджменті.
7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>
7.1) розкривати по новому зміст і призначення бюджетного менеджменту на підставі узагальнених наукових підходів та рекомендувати нові способи обробки облікової інформації та складання звітності при виконанні бюджету;
7.2) розробляти зміни до змісту та переліку функцій, виконуваних органами стратегічного і оперативного управління, виявляти негативний вплив чинників зовнішнього і внутрішнього середовища на виконання бюджету;
7.3) проектувати алгоритм оцінювання джерел бюджету на етапах розподілу та перерозподілу бюджетних ресурсів, пропонувати перспективні технології,

	використовувати світовою практикою в управлінні бюджетним процесом;
7.4)	впроваджувати нові технології бюджетного планування, пропонувати зміни до форм бюджетної звітності, документів бюджетного обліку та до планів ревізій і перевірок органів оперативного управління бюджетом;
7.5)	уточнювати зміст бухгалтерських операцій в обліку виконання бюджету та пропонувати зміни до кореспонденції бухгалтерських рахунків і порядків оформлення документів, реєстрів і бюджетної звітності.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність та складові бюджетного менеджменту

Суть бюджетного менеджменту. Предмет бюджетного менеджменту як навчальної дисципліни. Менеджмент як наука про управління. Загальні та специфічні функції менеджменту. Бюджетний менеджмент як наука про управління бюджетними потоками. Управлінням бюджетом як комплексне поняття. Загальні та спеціальні принципи управління бюджетом. Системний і ситуаційний підходи у бюджетному менеджменті.

Об'єкт, суб'єкти, предмет та завдання бюджетного менеджменту, їх загальна характеристика. Предмет бюджетного менеджменту. Мета та завдання бюджетного менеджменту. Бюджетні потоки та бюджетні ресурси, централізований фонд грошових коштів держави і основний фінансовий план держави, доходи і видатки держави та бюджетна система держави як об'єкти бюджетного менеджменту. Органи управління як суб'єкти бюджетного менеджменту. Учасники бюджетного процесу як суб'єкти управління бюджетними коштами.

Нормативно-правове забезпечення бюджетного менеджменту. Конституція України як головний нормативно-правовий акт правового забезпечення управління формуванням і використанням бюджетних коштів. Бюджетний кодекс України, його роль і місце в правовому регулюванні бюджетними відносинами та бюджетному менеджменті. Податковий кодекс України, його необхідність і значення в нормативно-правовому забезпеченні бюджетного менеджменту. Закони України про Державний бюджет України на відповідний рік, його призначення та сфера застосування. Призначення інших нормативних актів в правовому забезпеченні бюджетного менеджменту.

Система управління бюджетом. Органи управління бюджетом. Етапи та методи управлінської діяльності у бюджетному процесі. Чинники, що визначають якість бюджетного процесу.

Складові бюджетного менеджменту та взаємозв'язки між ними. Загальна характеристика бюджетного менеджменту: бюджетне планування, організація виконання бюджету, облік виконання бюджету, контроль за виконанням бюджету.

Тема 2. Структура бюджету держави як об'єкта управління

Сутність бюджету та його роль у суспільстві. Бюджет як економічна, правова, політична і історична категорії. Бюджетні відносини та їх ознаки. Функції бюджету та їх прояв в розкритті його сутності.

Бюджет як основний централізований фонд грошових коштів держави. Основні ознаки бюджету як централізованого фонду грошових коштів держави та їх характеристика.

Бюджет як основний фінансовий план держави. Горизонтальна та вертикальна структура бюджету. Складові основного фінансового плану держави. Доходи та видатки бюджету. Загальний і спеціальний фонди бюджету.

Методи, принципи та джерела формування доходів бюджету. Система доходів бюджету. Економічний зміст доходів бюджету. Податковий і неподатковий методи формування доходів бюджету. Внутрішні та зовнішні джерела доходів бюджету. Класифікація доходів бюджету. Принципи фіскальної і економічної ефективності. Соціальна справедливість як принцип формування доходів бюджету. Склад, структура і динаміка доходів державного та місцевого бюджетів.

Система видатків бюджету. Економічний зміст видатків бюджету. Класифікація видатків та форми бюджетного фінансування. Спеціальний фонд видатків бюджету. Загальний фонд видатків бюджету. Поточні та капітальні бюджетні видатки. Функціональна та економічна класифікація видатків бюджету. Відомча та програмна класифікація видатків бюджету. Бюджетне фінансування видатків бюджету.

Джерела фінансування видатків бюджету. Кошторисне фінансування видатків бюджету. Бюджетне інвестування як перспективна форма бюджетних видатків. Державні трансферти та їх призначення. Склад і динаміка видатків державного і місцевих бюджетів.

Бюджетний дефіцит. Причини незбалансованості бюджетів. Бюджетний дефіцит і бюджетний профіцит. Види бюджетного дефіциту. Наслідки та межі бюджетного дефіциту. Джерела фінансування бюджетного дефіциту.

Організація і завдання управління бюджетними потоками. Об'єкт і суб'єкт управління бюджетними потоками. Загальнодержавні і оперативні органи управління бюджетними потоками, їх функції.

Бюджетний устрій та бюджетна система України. Основи побудови, сутність, структура та принципи бюджетної системи. Основні завдання управління бюджетною системою. Нормативно-правові акти з регулювання бюджетної системи України та їх характеристика.

Розмежування доходів і видатків між бюджетами. Необхідність перерозподілу бюджетних ресурсів між ланками бюджетної системи. Правове регулювання механізму розмежування доходів. Світова практика розмежування доходів. Правове регулювання механізму розмежування видатків бюджету.

Взаємовідносини між бюджетами України. Форми взаємовідносин між бюджетами. Об'єкт і суб'єкт міжбюджетних відносин. Міжбюджетні трансферти та їх види. Порядок здійснення горизонтального вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів, міст обласного значення, районів і об'єднаних територіальних громад.

Тема 3. Органи управління бюджетом

Органи стратегічного управління бюджетом та їхні функції. Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України і органи місцевого самоврядування як суб'єкти стратегічного управління бюджетом. Повноваження органів стратегічного управління в управлінні бюджетом. Нормативно-правове забезпечення повноважень органів стратегічного управління в управлінні бюджетом.

Органи оперативного управління бюджетом. Міністерство фінансів України. Загальна характеристика Міністерства фінансів України. Основні напрями діяльності, завдання, права та функції Міністерства фінансів України. Організаційна структура Міністерства фінансів України. Функції Міністра фінансів України та державного секретаря Мінфіну.

Місцеві фінансові органи, їхні функції, права і структура. Склад місцевих фінансових органів. Департаменти фінансів обласних державних адміністрацій, їх завдання та функції. Структура та підпорядкування департаментів фінансів обласних державних адміністрацій. Повноваження директорів департаментів фінансів обласних державних адміністрацій. Міські, районні, районні у містах фінансові управління. Структура та підпорядкування міських, районних, районних у містах фінансових управлінь. Функції начальників міських, районних, районних у містах фінансових управлінь.

Державна служба фінансового моніторингу України як орган державного управління. Призначення державної служби фінансового моніторингу. Основні завдання Держфінмоніторингу України. Структура Держфінмоніторингу України. Функції та права Держфінмоніторингу України.

Державна казначейська служба України. Призначення та структура центрального апарату, основні завдання, функції та права. Структура органів державної казначейської служби. Основні повноваження та напрями діяльності центрального апарату Державної казначейської служби України.

Територіальні органи Державної казначейської служби України, головні завдання, функції, права. Трирівнева структура Державної казначейської служби України. Склад і структура територіальних органів Державної казначейської служби України. Головні управління Державної казначейської служби України, їх завдання та повноваження. Основні функції та права територіальних органів Державної казначейської служби України.

Державна податкова служба України та її повноваження в системі органів оперативного управління бюджетом. Завдання Державної податкової служби України. Структура центрального апарату та підпорядкування Державної податкової служби України. Голова Державної податкової служби: порядок призначення та повноваження. Функції Державної податкової служби. Права працівників Державної податкової служби. Територіальні органи Державної податкової служби. Головні управління Державної податкової служби України, їх завдання та повноваження. Склад і структура територіальних органів Державної податкової служби України.

Органи міжгалузевого оперативного управління бюджетними коштами та їхні функції. Національний банк України як учасник бюджетного процесу. Функції Національного банку України. Фонд державного майна України його призначення та роль в оперативному управлінні бюджетними коштами. Функції Фонду державного майна України. Міністерство економічного розвитку і торгівлі, його повноваження. Повноваження інших учасників бюджетного процесу в частині нарахування платежів до бюджету та використання бюджетних коштів.

Система органів галузевого управління бюджетними коштами. Галузеві органи як головні розпорядники бюджетними коштами, їх перелік і порядок затвердження. Повноваження головних розпорядників бюджетних коштів. Внутрішньогосподарське управління бюджетними коштами. Одержувачі бюджетних коштів, критерії їх визначення.

Тема 4. Бюджетне планування

Економічні основи бюджетного планування, його зміст, принципи і завдання. Специфічні ознаки бюджетного планування. Стратегічні та тактичні завдання бюджетного планування. Зведене, територіальне та адресне бюджетне планування. Стратегічне, поточне і оперативне бюджетне планування.

Етапи, методи та рівні бюджетного планування. Стадії і етапи бюджетного планування. Сценарії розвитку економіки як основа формування проектів бюджетів. Рівні бюджетного планування. Характеристика методів бюджетного планування: метод прямого рахунку, балансовий, нормативний, аналітичний, екстраполяції.

Організація бюджетного планування. Основні етапи розробки проекту бюджету. Нормативно-правове забезпечення бюджетного планування. Організація, контроль та координація роботи з бюджетного планування. Основні підходи до планування доходів бюджету. Загальні підходи до планування видатків бюджету. Етапи складання проекту бюджету на загальнодержавному рівні.

Програмно-цільовий метод у бюджетному плануванні та особливості його застосування в Україні. Переваги та ознаки програмно-цільового методу. Основні принципи застосування програмно-цільового методу. Бюджетна програма та її складові елементи. Паспорт бюджетної програми, її призначення.

Порядок складання проекту Державного бюджету України. Нормативно-правове та організаційне забезпечення складання проекту Держбюджету. Міністерство фінансів України як головний виконавець проекту Держбюджету. Взаємодія Мінфіну із суб'єктами бюджетного планування на етапі складання проекту Держбюджету.

Розгляд і затвердження Державного бюджету України. Етапи розгляду та затвердження Держбюджету. Нормативно-правове унормування етапів розгляду та затвердження Держбюджету. Бюджетний регламент в організації бюджетного процесу. Порядок розгляду та затвердження Держбюджету у Верховній Раді України. Основні параметри затвердженого Держбюджету.

Порядок складання, розгляду та затвердження місцевих бюджетів. Основні етапи складання, розгляду та затвердження проєктів місцевих бюджетів. Організаційне забезпечення складання, розгляду та затвердження проєктів місцевих бюджетів. Місцеві фінансові органи та їх взаємодія з суб'єктами бюджетного процесу на етапі складання проєктів місцевих бюджетів. Послідовність процедур при складанні проєктів місцевих бюджетів.

Завдання і методологія планування доходів бюджету. Планування доходів на загальнодержавному рівні. Податкові надходження та їх планування. Планування доходів бюджету на регіональному та базовому рівнях.

Завдання та методологія планування видатків бюджету. Планування видатків бюджету на загальнодержавному рівні. Планування видатків бюджету на регіональному та базовому рівнях. Механізм прогнозування видатків бюджету.

Особливості планування доходів і видатків місцевих бюджетів. Планування податкових надходжень за видами податків. Планування неподаткових надходжень і доходів від операцій з капіталом. Індекс податкоспроможності та особливості його застосування в механізмі вирівнювання дохідної спроможності місцевих бюджетів. Загальні вимоги до планування видатків місцевих бюджетів. Розрахунок видатків головними розпорядниками бюджетних коштів. Визначення планового обсягу видатків за бюджетними програмами.

Кошторисне планування. Порядок складання, розгляду та затвердження кошторисів. Види та структура кошторисів бюджетних установ. План асигнувань загального фонду бюджету. План надання кредитів із загального фонду бюджету. План спеціального фонду державного бюджету. План використання бюджетних коштів. Помісячний план використання бюджетних коштів. Складання кошторисів, розгляд і затвердження.

Оперативно-мережеві показники у визначенні обсягу бюджетних асигнувань. Виробничі, мережеві та оперативні показники. Сутність і призначення оперативно-мережевих показників. Основні і похідні показники, їх застосування у визначенні обсягу бюджетних асигнувань.

Норми і нормативи кошторисного планування та фінансування. Фінансові норми бюджетної забезпеченості та норми видатків, їх ознаки та використання. Матеріальні і фінансові норми. Індивідуальні, комбіновані та укрупнені фінансові норми. Обов'язкові та розрахункові норми видатків.

Тема 5. Виконання бюджету

Поняття та принципи виконання бюджету. Основна мета та завдання виконання бюджету. Об'єктивні та суб'єктивні чинники при виконанні бюджету. Суб'єкти виконання бюджету. Загальні та спеціальні принципи виконання бюджету.

Бюджетна класифікація та її роль у бюджетному процесі. Суть та необхідність бюджетної класифікації. Складові бюджетної класифікації та їх загальна характеристика.

Розпис доходів і видатків як основа виконання бюджету. Поняття бюджетного розпису. Складові розпису Державного бюджету. Терміни та порядок підготовки і складання розпису Державного бюджету. Процедура складання розпису. Зміст інструкції про складання і виконання розпису Державного бюджету України. Загальна характеристика документів, що застосовуються у процесі виконання Державного бюджету.

Система справляння доходів бюджету. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на доходи бюджету. Система стягнення доходів до бюджету. Державна податкова служба України як орган стягнення доходів бюджету.

Поняття бюджетного фінансування, його організація та принципи. Ознаки бюджетного фінансування. Форми та принципи бюджетного фінансування. Учасники бюджетного фінансування та їхні повноваження.

Розпорядники бюджетних коштів, їхні права та обов'язки. Характеристика розпорядників бюджетних коштів за обсягом наданих прав. Бюджетне призначення та бюджетне асигнування як повноваження розпорядників бюджетних коштів.

Виконання дохідної частини бюджетів. Система мобілізації доходів бюджетів. Прогнозування та аналіз доходів бюджету. Повноваження органів Державної казначейської служби України з касового виконання бюджету за доходами. Порядок відкриття і закриття рахунків у національній валюті в органах Держказначейства.

Виконання видаткової частини бюджетів. Завдання та стадії виконання бюджету за видатками та їх характеристика. Організаційне забезпечення виконання бюджету за видатками. Повноваження органів Державної казначейської служби України з касового виконання бюджету за видатками.

Касове виконання бюджету. Світові системи касового виконання бюджету. Казначейське обслуговування бюджетних коштів. Єдиний казначейський рахунок: сутність, необхідність, порядок ведення.

Організація та регулювання міжбюджетних потоків. Міжбюджетні відносини як передумова організації та регулювання міжбюджетних потоків. Вхідні та вихідні бюджетні потоки. Міжбюджетні трансферти як інструмент регулювання міжбюджетних потоків.

Тема 6. Облік виконання бюджетів

Організація обліку виконання бюджету, його завдання та значення. Сутність, принципи, мета та завдання бюджетного обліку. Предмет і об'єкти бюджетного обліку. Організаційне забезпечення бюджетного обліку.

Бухгалтерські документи та реєстри у бюджетному обліку. Порядок їх складання, перевірки й обробки. Первинні та зведені бухгалтерські документи, їх перелік. Документи аналітичного та синтетичного обліку. Баланс про виконання бюджету, його структура.

План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів. Загальна характеристика Плану рахунків. Активні та пасивні рахунки. Балансові та бюджетні рахунки, меморандні та позабалансові рахунки. Класи рахунків. Призначення основних рахунків, порядок їх застосування.

Облік доходів державного бюджету. Порядок відображення на рахунках операцій з виконання доходів державного бюджету. Облік операцій за доходами загального фонду державного бюджету. Облік операцій за доходами спеціального фонду державного бюджету.

Облік доходів місцевих бюджетів. Облік операцій за доходами загального фонду місцевих бюджетів. Облік операцій за доходами спеціального фонду місцевих бюджетів.

Облік бюджетних зобов'язань і видатків розпорядників бюджетних коштів по державному бюджету. Порядок відображення на рахунках операцій з виконання державного бюджету за видатками. Операції з обліку бюджетних зобов'язань і видатків по загальному фонду державного бюджету. Операції з обліку бюджетних зобов'язань і видатків по спеціальному фонду державного бюджету.

Облік бюджетних зобов'язань і видатків розпорядників бюджетних коштів по місцевих бюджетах. Облік бюджетних зобов'язань і видатків по загальному фонду місцевих бюджетів. Облік бюджетних зобов'язань і видатків по спеціальному фонду місцевих бюджетів.

Облік міжбюджетних відносин. Облік міжбюджетних трансфертів по загальному та спеціальному фондах. Облік операцій за взаємними розрахунками між бюджетами по загальному фонду: з державного бюджету до місцевих бюджетів; з місцевих бюджетів до державного бюджету; між місцевими бюджетами. Облік операцій за взаємними розрахунками між бюджетами по спеціальному фонду.

Визначення результатів виконання державного бюджету. Етапи визначення результатів виконання державного бюджету. Закриття рахунків на різних рівнях державної казначейської служби.

Облік операцій з виконання державного бюджету. Облік операцій за результатами виконання державного бюджету по загальному фонду. Облік операцій за результатами виконання державного бюджету по загальному фонду.

Особливості визначення результатів виконання місцевих бюджетів. Етапи визначення результату виконання місцевого бюджету. Порядок закриття рахунків головними управліннями Держказначейства.

Облік операцій з виконання місцевих бюджетів. Облік операцій за результатами виконання місцевих бюджетів по загальному фонду. Облік операцій за результатами виконання місцевих бюджетів по спеціальному фонду.

Тема 7. Звітність про виконання бюджетів

Організація, види та форми бюджетної звітності. Мета складання бюджетної звітності. Класифікація бюджетної звітності. Оперативна, місячна, квартальна та річна звітність.

Функції та завдання структурних підрозділів органів Державної казначейської служби України з питань складання звітності.

Звітність розпорядників коштів про використання бюджетних коштів, одержаних із державного та місцевих бюджетів. Склад фінансової звітності, терміни її складання і подання розпорядниками та одержувачами коштів.

Періодична звітність про виконання бюджету. Склад місячної та квартальної фінансової звітності та її зміст. Порядок і терміни подання періодичної звітності органами законодавчої та виконавчої влади.

Річна звітність про виконання державного бюджету та порядок її затвердження. Склад, періодичність і терміни подання звітності про виконання державного бюджету.

Організація роботи зі складання Державною казначейською службою України бюджетної звітності про виконання Зведеного бюджету України, Державного бюджету України і місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя. Організація роботи зі складання Державною казначейською службою України бюджетної звітності про виконання місцевих бюджетів.

Звітність про виконання місцевих бюджетів. Основні форми місячної та квартальної звітності про виконання місцевих бюджетів. Річний звіт про виконання місцевих бюджетів і його склад.

Розгляд і затвердження звітів про виконання бюджетів. Процедура та терміни затвердження звітів про виконання бюджету.

Тема 8. Контроль за виконанням бюджетів

Сутність і призначення бюджетного контролю, його роль у бюджетному менеджменті. Об'єкт і предмет бюджетного контролю. Визначення, мета, завдання і зміст бюджетного контролю. Принципи бюджетного контролю. Суб'єкти бюджетного контролю, їх завдання.

Види, форми та методи бюджетного контролю. Сутність і класифікація видів бюджетного контролю. Визначення форм бюджетного контролю, їх класифікація та види. Суть методів бюджетного контролю, їх ознаки.

Органи бюджетного контролю, їхня класифікація. Суб'єкти загального і спеціалізованого бюджетного контролю.

Рахункова палата України, її функції, права і завдання. Права Рахункової палати. Структура Рахункової палати.

Податковий контроль та його організація в Україні. Суть, мета та завдання податкового контролю. Методи податкового контролю. Державна податкова служба України як головний орган податкового контролю в Україні. Функції Державної податкової служби України.

Митний контроль та його організація в Україні. Сутність і завдання митного контролю. Об'єкти, суб'єкти та форми митного контролю. Митна служба України як головний орган митного контролю в Україні. Права та функції представників митного контролю.

Контроль органів державної казначейської служби України за виконанням бюджету. Повноваження Держказначейства у сфері контролю за виконанням бюджету. Етапи попереднього контролю. Бюджетні правопорушення і їх види.

Контрольно-ревізійна робота, її завдання та напрями. Зміст і форми контрольно-ревізійної роботи. Ревізія та перевірки, їх завдання та особливості проведення. Класифікація ревізій і перевірок. Державна аудиторська служба України, її призначення, завдання та повноваження. Права та функції Державної аудиторської служби України. Напрямки діяльності Державної аудиторської служби України.

Організація і планування ревізій та перевірок. Суть організації контрольно-ревізійної роботи. Плани ревізій і перевірок: зміст та особливості складання. Програми ревізій і перевірок. Етапи підготовки до ревізій. Порядок проведення ревізій. Ревізійна група та керівник ревізійної групи, їхні права та обов'язки. Представники об'єкта ревізії, їхні права. Алгоритм ревізійного процесу. Методи перевірки документів. Оформлення та реалізація матеріалів ревізій. Акт ревізії, його зміст і структура. Види актів ревізій та їх призначення. Довідки ревізій. Процедура підписання та реєстрації актів ревізій. Заходи для реалізації матеріалів ревізій.

Бюджетний аудит. Види аудиту. Аудит ефективності виконання бюджетних програм, види та функції. Основні завдання аудиту ефективності. Прийоми та процедури, алгоритм та етапи проведення аудиту ефективності.

Тема 9. Світовий досвід бюджетного менеджменту

Порівняльна характеристика організації бюджетного процесу в зарубіжних країнах. Бюджетний період і його відлік у зарубіжних країнах. Порядок складання, розгляду та затвердження бюджету у зарубіжних країнах.

Бюджетний федералізм: світовий досвід теорії та практики. Бюджетний федералізм як концепція міжбюджетних відносин. Принципи бюджетного федералізму. Моделі бюджетного федералізму, їх характеристика.

Фінансово-управлінські технології формування бюджету у зарубіжних країнах. Бюджетування як фінансово-управлінською технологію сучасного бюджетного менеджменту. Бюджетування, орієнтоване на результат: сутність, різновиди та особливість впровадження у зарубіжних країнах.

Перспективне бюджетне планування у світовій практиці. Передумови запровадження і особливості застосування перспективного бюджетного планування у зарубіжних країнах.

Світовий досвід бюджетного прогнозування. Генетичний і нормативно-цільовий підходи до складання бюджетних прогнозів. Організація та особливості бюджетного прогнозування у зарубіжних країнах.

Практика виконання бюджету у зарубіжних країнах. Організаційне забезпечення виконання бюджетів. Казначейська, банківська та змішана системи виконання бюджетів. Єдині казначейські рахунки та особливості їх ведення в деяких зарубіжних країнах.

Управління державним боргом у світовій практиці. Інституційні моделі управління державним боргом. Організаційно-правове забезпечення управління державним боргом. Інструменти управління державним боргом у світовій практиці.

Світовий досвід організації бюджетного контролю. Інституціональні моделі організації бюджетного контролю. Вищі органи бюджетного контролю. Попередній і поточний контроль. Децентралізація бюджетного контролю.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак.)		Лабор.	Ін.зав.	СРС	Лекції	Сем. (прак.)		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Сутність та складові бюджетного менеджменту	13	2	2	-	-	9	13	2	-	-	-	11
2.	Структура бюджету держави як об'єкта управління	13	2	2	-	-	9	13	-	2	-	-	11
3.	Органи управління бюджетом	13	2	2	-	-	9	14	-	2	-	-	12
4.	Бюджетне планування	14	2	2	-	-	10	13	2	-	-	-	11
5.	Виконання бюджету	13	2	2	-	-	9	13	-	2	-	-	11
6.	Облік виконання бюджетів	14	2	2	-	-	10	14	2	-	-	-	12
7.	Звітність про виконання бюджетів	13	2	2	-	-	9	13	-	2	-	-	11
8.	Контроль за виконанням бюджетів	14	2	2	-	-	10	14	-	-	-	-	14
9.	Світовий досвід бюджетного менеджменту	13	2	2	-	-	9	13	2	-	-	-	11
	Всього годин:	120	18	18	-	-	84	120	8	8	-	-	104

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з навчальної дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з навчальної дисципліни «Бюджетний менеджмент».

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота із навчальної дисципліни «Бюджетний менеджмент» для здобувачів вищої освіти ступеня магістра за денною формою навчання складається з двох

окремих завдань: письмових робіт по 9 темах та одного індивідуального завдання, обраного із переліку тем наукових робіт. Темі наукових робіт і методичні рекомендації до виконання індивідуальних робіт, наведено у підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів із навчальної дисципліни «Бюджетний менеджмент».

Письмова робота та індивідуальне завдання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи навчальним планом.

4.3.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти ступеня магістра за заочною формою навчання виконується у вигляді контрольної роботи в поза аудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни «Бюджетний менеджмент». Варіанти завдань самостійної (контрольної) роботи та методичні рекомендації до їх виконання слухачами магістратури заочної форми навчання наведено у підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів із навчальної дисципліни «Бюджетний менеджмент».

4.3.3. Самостійна робота здобувачів вищої освіти ступеня магістра оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для такого виду робіт.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдові презентації.

На семінарських заняттях відбувається:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- розв'язування розрахункових та ситуаційних завдань, вирішення тестових завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

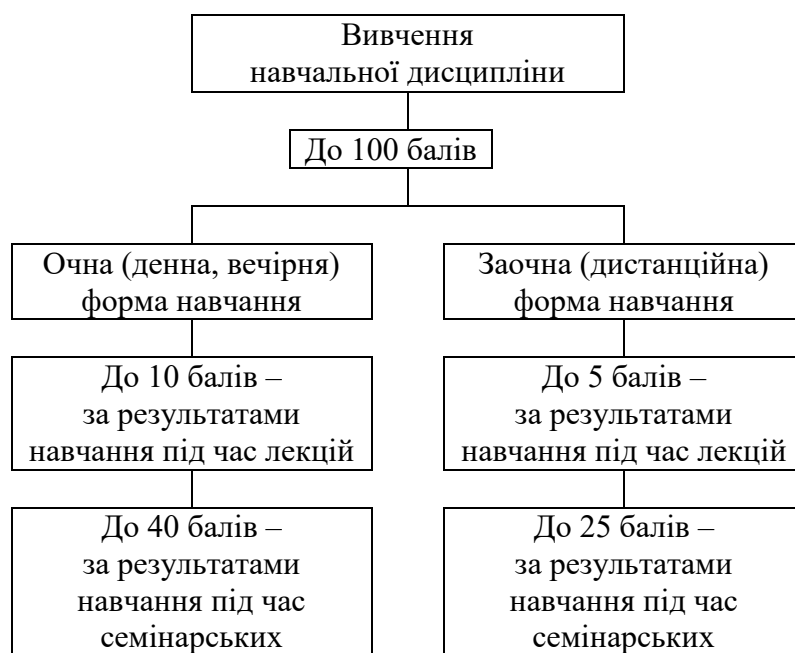
1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;

2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку в усній формі та письмовій з розв'язуванням задач і вирішення тестових завдань.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на рис.

6.2. Обсяг балів, здобутих здобувачами вищої освіти ступеня магістра під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів і виконання індивідуальних завдань, визначаються в навчально-методичних матеріалах навчальної дисципліни «Бюджетний менеджмент».

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Білик О.І. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник / О.І. Білик, М.К. Хім ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2021. 339 с.
2. Бондарук, Т.Г. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник / Т.Г. Бондарук, Л.Є. Момотюк, Н.Ю. Мельничук ; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. Київ: Август Трейд, 2016. 891 с.
3. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року №2456-VI (із змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/card2#Card>.
4. Бюджетний менеджмент: підручник / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погрішук. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 532 с.
5. Бюджетний менеджмент: підручник для здобувачів вищ. освіти : [в 2 ч.] / В.О. Онищенко та ін., за ред. В.О. Онищенко; Нац. ун-т «Полтав. політехніка ім. Юрія Кондратюка». Київ: Знання України, 2023. Ч. 1. 2023. 644 с.
6. Бюджетний менеджмент: підручник для здобувачів вищ. освіти : [в 2 ч.] / В.О. Онищенко та ін., за ред. В.О. Онищенко; Нац. ун-т «Полтав. політехніка ім. Юрія Кондратюка». Київ: Знання України, 2023. Ч. 1. 2023. 644 с.
7. Бюджетний менеджмент: підручник / Федосов В., Опарін В, Сафонова Л. та ін.; за ред. В. Федосова. Київ: КНЕУ, 2004. 864 с.
8. Податковий кодекс України від 23 грудня 2010 року № 2755-VI (із змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/card2#Card>.
9. Титарчук І.М. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник / І.М. Титарчук, Ю.В. Негода; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ: Компринт, 2016. 331 с.

9.2. Допоміжні джерела

1. Біттер О.А. Казначейське обслуговування бюджетів в Україні: монографія / Олександр Біттер, Юрій Голинський. Львів: АТБ, 2017. 223 с.
2. Зінченко М.А. Фінансові потоки місцевих бюджетів України: теорія та практика управління: монографія; Одес. нац. екон. ун-т. Одеса: Кримполіграфпапір, 2016. 258 с.
3. Контроль у бюджетних установах: теорія та практика: монографія / Л.В. Дікань та ін.; за заг. ред. Л.В. Дікань. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 330 с.
4. Лютий І.О., Курищук К.К. Внутрішні запозичення у формуванні державного бюджету України: монографія; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Тернопіль: ЗУНУ,

2021. 309 с.

5. Харченко С.І. Бухгалтерський облік виконання бюджетів: монографія. Київ: Кондор, 2016. 542 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua> -Веб-портал Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua> -Веб-портал Адміністрації Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> -Веб-портал Кабінету Міністрів України
4. <http://mon.gov.ua> -Веб-сайт Міністерства освіти і науки України
5. <http://www.auc.org.ua> - Веб-сайт Асоціації міст України
6. <http://nbuv.gov.ua/> -Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського
7. <http://gntb.gov.ua/ua/> -Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України
8. <http://www.ounb.km.ua/> -Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
9. <http://www.adm.km.ua/> -Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації
10. <http://km-oblrada.gov.ua/> -Веб-сайт Хмельницької обласної ради
11. <http://www.khmelnysky.com/> -Веб-сайт Хмельницької міської ради
12. <http://www.univer.km.ua/> -Веб-сайт Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
13. <http://www.mof.gov.ua> -Веб-сайт Міністерства фінансів України
14. <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/index> - Веб-сайт журналу «Світ фінансів»
15. <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issues> -Веб-сайт журналу «Світ фінансів (архів)
Page=3